

P01-mashq. Tuproqning fizik xususiyatlari

TUPROQNING MEXANIK TARKIBI - Halqa usuli.

4-7a-8a-va'lumot plakatlari

DOLZARBIGI

Tuproqning mexanik tarkibi deganda turli o'lchamdagi mineral, ya'ni qum, chang va loyqa zarrachalarining o'zaro nisbati tushuniladi. Mexanik tarkib tuproqning suvni ushlab turishiga, tuproq tuzilishiga, aeratsiyasiga, biologik xilma-xilligiga ta'sir qiladi va ozuqa moddalar bilan ta'minlanishini tartibga soladi. Tuproqning mexanik tarkibi tasniflashini yaxshiroq bilish ekinlar yetishtirishning asosiy omillaridan biri bo'lgan tuproqning umumiy suvni ushlab turish qobiliyatini taxminiy baholash imkonini beradi. Tuproqning mexanik tarkibini aylana usuli orqali vizual baholash mumkin.

MATERIALLAR

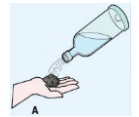
Qo'l belkuragi

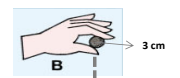
Suv

JARAYON

1) Qo'l belkuragi yordamida tuproq namunasini oling va uni suv bilan namlang.

2) Taxminan 3 sm diametrlil to'p hosil qiling. Agar ixcham to'pni shakllantirish mumkin bo'lsa, manipulyatsiyani davom eting.

3) Agar to'p parchalanib ketsa, tuzilish qumli (yengil mexanik tarkibli).

Qum

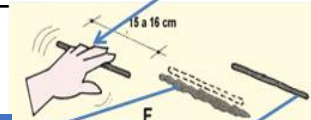
4) Taxminan 6 sm uzunlikdagi tsilindr hosil qiling. Agar u buzilsa, tuproqning mexanik tarkibi qumoqli yoki qumloq (yengil mexanik tarkibli).

Yengil qumloq

5) Ysilindrni 15 sm gacha oshiring. Agar u buzilsa, tuproq yengil qumoq yoki qumloq (yengil mexanik tarkibli).

Yengil qumoq

6) Egri aylana hosil qiling. Agar parchalangan bo'lsa, tuproq qumoq (o'rta mexanik tarkibli).

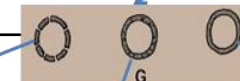
Qumoq

7) halqa hosil qiling (diametri 3 sm). Agar parchalangan bo'lsa, tuproq og'ir soz (loy) (O'rta teksturali). Agar yorilib ketgan bo'lsa, tuproq og'ir qumoq (kichik zarralariga ega). Agar halqa mustahkam bo'lsa yoki bir nechta yoriqlar bo'lsa, tuproq loyli (og'ir mexanik tarkibli).

O'G'IR

Loy

Yengil loy

Mayda

USULNING AFZALLIKLARI	Maxsus vositalarni talab qilmaydigan vizual usul. Bu usul barcha iqlim va tuproq turlarida qo'llanilishi mumkin.
USULNING KAMCHILIKLARI	Tuproqqa ishlov berish va tsilindrni shakllantirish bo'yicha ba'zi mashg'ulotlar talab qilinishi mumkin. Turli o'lchamli guruhlarning nisbiy foizini aniqlash mumkin emas.
SAVOLLAR	To'p hosil qilish uchun ishlov berish mumkinmi? Tsilindrni hosil qilish mumkinmi? Tsilindr qancha uzun edi? Qattiq egri chiziq hosil qila oldingizmi? Boshqa tuproq tiplaridan qanday farq qiladi deb o'ylaysiz ?

BAXOLASH AMALLARI

YENGIL	O'RTA	OG'IR
Tuproqda yirik zarralar seziladi, bu esa birikishini oldini oladi. Yirik zarrachalardan tashkil topgan tuproqlar ko'pincha quruq, ozuqa moddalariga kambag'al bo'ladi va juda tez quriydi.	Tuproq bir necha yirik zarrachalar va ba'zi mayda zarralar aralashmasidan tashkil topgan.	Tuproq juda silliq va yopishqoq. U yaxshi unumdorlikka ega va ozuqa moddalarini assimilyatsiya qiladi, lekin u o'tkazmaydigan qatlamlarni hosil qilishi mumkin.

YOMON	O'RTACHA	YAXSHI
Mexanik tarkibning bu turi tuproq uchun cheklovchi omil hisoblanadi. U juda dag'al bo'lishi mumkin va suvni ushlab turmaydi yoki juda mayda zarrachalardan iboratligi tufayli ishlov berish qiyin bo'lishi mumkin.	Tuproqlarning mexanik tarkibi ildizlarning rivojlanishi, suv va havo aylanishi uchun cheklovchi omil emas.	Tuproq ozuqa moddalarini assimilyatsiya qilish va yuqori unumdorlikni ta'minlaydigan tuzilishga ega va ildiz rivojlanishi uchun cheklovlarni keltirib chiqarmaydi.

¹ https://www.fao.org/fishery/docs/CDrom/FAO_Training/FAO_Training/General/x6706s/.!33791!x6706s06.htm